Eduskunnan lakivaliokunnalle

VNS 3/2026 vp
5.5.2026

Rikosuhripäivystyksen lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta 2027–2030

Rikosuhripäivystys (RIKU) kiittää mahdollisuudesta lausua julkisen talouden suunnitelmasta 2027–2030 oikeusministeriön hallinnonalan osalta.

Oikeudenhoidon näkymät

Pitkät rikosprosessit ovat suomalaisen oikeusjärjestelmän kesto-ongelma. Rikoksen uhreille ne aiheuttavat merkittävää lisäkärsimystä, kun usein ahdistavaksi koettu rikosasia on osa elämää useiden vuosien ajan. Tällä hetkellä ei ole poikkeuksellista, että ensimmäinen käräjäoikeuden istunto on vasta kahden vuoden tai jopa pidemmän ajan kuluttua. Esimerkiksi RIKUn ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelun asiakkaista vuoden 2025 tilastojen perusteella merkittävällä osalla prosessi oli edelleen kesken 3–8 vuoden jälkeen.

Uhrien hyvinvoinnin ja koko oikeusjärjestelmän uskottavuuden kannalta on kestämätöntä, jos tuomioistuinlaitokselle ja kaikille rikosprosessin toimijoille ei voida taata riittäviä resursseja kohtuullisten käsittelyaikojen mahdollistamiseksi. Mikäli prosessit entisestään vielä pidentyvät voi se vähentää rikoksen uhrien halukkuutta turvautua oikeusjärjestelmään rikosasian hoitamisessa ja omien oikeuksien toteuttamisessa. Jo nyt RIKUssa nähdään paljon tilanteita, joissa ihmiset eivät halua lähteä viralliseen prosessiin, koska sen pelätään aiheuttavan lisää kärsimystä ja epävarmuutta useiden vuosien ajaksi.

Tätä taustaa vasten kehysriihipäätöksen leikkaukset tuomioistuimiin ja muuhun oikeudenhoitoon ovat erittäin huolestuttavia ja niiden vaikutukset voivat olla hyvin vakavia. Rikosprosessin sujuvoittamista koskevien uudistusten ei arvioida vaikuttavan prosessien nopeuttamiseen vielä lähivuosina.

Rikoksen uhrien ja todistajien tukeminen

RIKU pitää myönteisenä sitä, että rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituksen vahvistamiseen osoitetaan 1,9 miljoonan euron lisäys vuodesta 2027 lukien rikosuhrimaksujen korottamisen myötä. On tärkeää, että tämä rahoituksen lisäys kohdennetaan tarpeiden mukaisesti Rikosuhripäivystyksen tuottamien uhridirektiivin mukaisten yleisten tukipalveluiden, Nollalinjan sekä ihmiskaupan uhrien matalan kynnyksen tukipalveluiden rahoitukseen ottaen huomioon uhrien asemaa koskevien direktiivien kuten uhridirektiivin muutosdirektiivin vaikutukset.

RIKUn toteuttaman ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelun rahoitus on edelleen hyvin epävakaalla pohjalla. Rahoituksen pohja muodostuu sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEA:n avustuksesta, joka kuluvalle vuodelle on 264 600 €. Kehysriihessä päätetyt mittavat leikkaukset STEA-avustuksiin voivat vaikuttaa myös tähän avustukseen, mutta tiedossa ei vielä ole leikkausten tarkempia kohdennuksia. STEA-avustuksen lisäksi erityistukipalvelulle on tänä vuonna myönnetty

oikeusministeriöstä kaksi avustusta: 50 000 € perustuen eduskunnan joululahjarahoihin sekä 140 000 € avustusta hausta, joka kohdentui työperäisen hyväksikäytön torjuntaan, ihmiskaupan uhrien tukipalveluiden turvaamiseen ja kunniaväkivallan uhrien auttamiseen. Nämä avustukset riittänevät turvaamaan erityistukipalvelun toiminnan kuluvan vuoden ajan, mutta vuoden 2027 osalta tilanne on avoin.

Toiminnan jatkuvuuden kannalta tarvittaisiinkin pitkäjänteinen ja turvattu rahoitus ottaen huomioon, että ihmiskauppadirektiivin heinäkuussa 2026 täytäntöönpantava muutosdirektiivi luo valtiolle velvollisuuden edesauttaa uhrien varhaista tavoittamista ja tunnistamista sekä auttaa tunnistettuja ja oletettuja uhreja *yhteistyössä alan tukijärjestöjen kanssa*.

Oikeusministeriö ei ole käsityksemme mukaan kohdentamassa todistajien tukemiseen rahoitusta tulevina vuosina. RIKU on pystynyt jatkamaan todistajantukitoimintaansa vuosien 2025–2026 aikana eduskunnan tähän toimintaan kohdentaman joululahjarahan turvin siten, että kustannus vuositasolla on noin 25 000 €. Kuten olemme aiemmin todenneet, tämä toiminta on tärkeää, koska todistaminen koetaan usein pelottavana ja ahdistavana asiana, eikä todistajilla ole oikeudenkäyntiavustajaa. He jäävät prosessissa hyvin yksin, mikäli heille ei voida osoittaa neuvontapalveluja ja tarvittaessa tukihenkilöä vapaaehtoispohjalta. Tämä voi vähentää ihmisten halukkuutta todistaa oikeudessa, mikä taas voi heikentää oikeusprosessin laatua ja toimivuutta. Näistä syistä pidämme tärkeänä, että RIKU voisi jatkaa hyvin pienellä rahoituksella toteutettavaa todistajantukitoimintaansa myös tulevina vuosina.

Lopuksi

RIKU pitää naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun ns. NKV-direktiivin toimeenpanon osalta hyvin huolestuttavana sitä, että direktiivin toimeenpanoon ei näyttäisi olevan saatavilla lisäresursseja, vaikka toimeenpano lisää sekä viranomaisten että uhreja tukevien järjestöjen vastuita ja tehtäviä. Direktiivi on saatettava kansallisesti voimaan viimeistään kesäkuussa 2027.

Direktiivin toimeenpanon kannalta ja ylipäätään rikoksen uhrien saaman tuen kannalta erittäin huolestuttavaa on myös se, että hyvinvointialueiden resurssit lähisuhdeväkivallan uhrien auttamistyöhön ja toimien koordinointiin näyttävät olevan vähenemässä ja naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhreille erityistukipalveluita tarjoavien järjestöjen rahoitusnäkymät on vaarantuneet vakavasti Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEA:n myöntämiin avustuksiin kohdistuvien mittavien leikkausten johdosta.

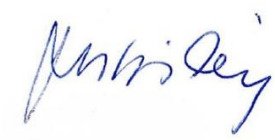

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja